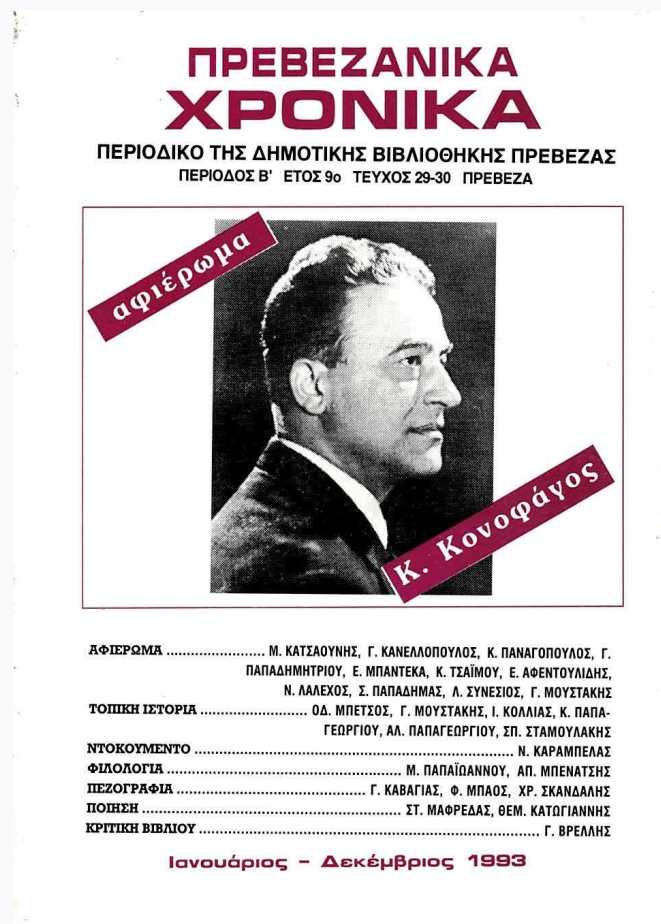

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 29-30 (1993)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 29-30 (1993)

"Γενική Διοίκησης Ηπείρου". Ιστορική αναδρομή

Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου

Copyright © 2022, Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαγεωργίου Κ. . (1993). "Γενική Διοίκησης Ηπείρου". Ιστορική αναδρομή. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (29-30), 113-130. ανακτήθηκε από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/prevchr/article/view/29968>

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
τέως Δ/ντής Νομαρχίας Πρέβεζας

"Γενική Διοικήσεις Ηπείρου" Ιστορική Αναδρομή

Ο νικηφόρος πρώτος Βαλκανικός πόλεμος (1912-1913) είχε σαν αποτέλεσμα την απελευθέρωση νέων εδαφικών εκτάσεων (Διαμερισμάτων) των **Νέων Χωρών**, όπως αυτές οι εκτάσεις πολιτογραφήθηκαν στη νεότερη διοικητική ορολογία του τότε Ελληνικού Βασιλείου ήτοι της **Μακεδονίας** (έκταση 34.602 τετραγωνικά χιλιόμετρα, πληθυσμός 1.930.000 κάτοικοι), της **Κρήτης** (έκταση 8.378, πληθυσμός 336.236), των **νήσων του Αιγαίου** Αρχιπελάγους (Λήμνος, Λέσβος, Χίος, Σάμος κ.ά.) (έκταση 2.902, πληθυσμός 324.343) και την 21 Φεβρουαρίου 1913 της πόλης των Ιωαννίνων («*πρώτα στα γράμματα στα γρόσια και στ' άρματα*») και γενικά του ενιαίου **Ηπειρωτικού χώρου** από τον Αμβρακικό μέχρι το έσχατο όριό του, το Γενούσο ποταμό (τώρα Βόρειος Ήπειρος, Αλβανικός χώρος) (έκταση 9.552, πληθυσμός 350.116).

Και αργότερα κατά το δεύτερο Βαλκανικό πόλεμο της **Θράκης** (έκταση 8.586, πληθυσμός 282.194).

Η τόσο ραγδαία προσθήκη στο τότε Ελληνικό Βασίλειο των νέων εδαφικών ελληνικών χώρων, οι οποίοι για τετρακόσια χρόνια ευρίσκοντο υπό τουρκική κατάκτηση και εξουσία διπλασίασαν σχεδόν εδαφικώς και πληθυσμιακώς την τότε Ελλάδα και δημιούργησαν για την τότε ελληνική κυβέρνηση σοβαρά προβλήματα διακυβέρνησης των τεράστιων αυτών εδαφικών εκτάσεων (συνολικά: έκταση 55.434 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμός 3.222.889 κάτοικοι).

Η τότε ελληνική κυβέρνηση ξεπέρασε τις όποιες δυσκολίες και δυσχέρειες χάρη στην ικανότητα των επιλεγμένων στελεχών που με ενθουσιασμό, σύνεση και φρόνηση ανέλαβαν το μεγαλειώδες αυτό έργο της διοίκησης των Νέων Χωρών.

Εδώ θα πρέπει να αναφερθούμε και στην ιστορία της διοικητικής διαίρεσης της χώρας από την απελευθέρωσή της μέχρι το 1912-13 και μετέπειτα μέχρι το 1954 οπότε καταργήθηκε το καθεστώς της διοικητικής διαίρεσης της χώρας σε **Γενικές Διοικήσεις** και **Νομαρχίες** (και **Υποδιοικήσεις** αρχικά και μετά το 1928 σε **Επαρχεία**). Η πρώτη διαίρεση της χώρας σε διοικητικές περιφέρειες έγινε μετά την εγκατάσταση της βασιλείας του Όθωνα, με το διάταγμα της 3/15 Απριλίου 1833 "περί διοικητικής διαιρέσεως του βασιλείου και της διοικήσεώς του" και σύμφωνα με το άρθ. 1 αυτού:

«Το Βασίλειον της Ελλάδος, ακουρουμένης της μέχρι τούδε υπάρχουσας διαιρέσεως της Επικρατείας διαιρείται εις δέκα νομούς και τεσσαράκοντα επτά επαρχίες. Εις εκάστην επαρχίαν καθίστανται άνευ αναβολής κοινότητες ήτοι Δήμοι και εις εκάστην τούτων απονέμεται η ανήκουσα περιφέρεια. Περι του αριθμού και των ονομάτων των Δήμων θέλει εκδοθεί εν καιρώ ιδιαιτέρα κοινοποίησις».

Δια του άρθ. 2-12 του διατάγματος αυτού, ορίσθηκαν οι νομοί, οι επαρχίες και οι περιφέρειες αυτών. Οι δέκα νομοί ήταν:

1) Αττικής και Βοιωτίας με έδρα την Αθήνα, 2) Αιτωλίας και Ακαρνανίας με έδρα το Μεσολόγγι, 3) Αχαΐας και Ηλίδος με έδρα την Πάτρα, 4) Αρκαδίας με έδρα την Τρίπολη, 5) Μεσσηνίας με έδρα την Καλαμάτα, 6) Λακωνίας με έδρα τη Σπάρτη, 7) Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη, 8) Ευβοίας με έδρα τη Χαλκίδα, 9) Φθιώτιδος και Φωκίδος με έδρα τη Λαμία και 10) Αργολίδος και Κοριν-

θίας με έδρα το Ναύπλιο.

Αργότερα εκδόθηκε ο νόμος της 27 Δεκεμβρίου 1833 (8 Ιανουαρίου 1834) "περί συστάσεως Δήμων", ΦΕΚ 3/1834, βάσει του οποίου με διατάγματα συστάθηκαν οι Δήμοι.

Το έτος 1836 με το Διάταγμα της 20 Ιουνίου "περί διοικητικού οργανισμού", ΦΕΚ 28/1836, θεσπίσθηκε ότι διατηρείται μεν προσωρινά η τοπική διαίρεση σε νομούς και επαρχίες όπως αυτή προσδιορίσθηκε με το πιο πάνω διάταγμα της 3/15 Απριλίου 1833, πλην όμως για την εσωτερική διοίκηση θα διορισθούν 30 **Διοικητές** και υπό τις διαταγές πολλών από αυτούς όπου είναι αναγκαίο, θα διορισθούν **Υποδιοικητές** (άρθ. 1 και 2).

Το άρθ. 7 όριζε την περιφέρεια κάθε μιας από τις 30 Διοικήσεις και το άρθ. 8 όριζε 19 Υποδιοικήσεις.

Με το νόμο της 22 Ιουνίου 1838 "περί μεταρρυθμίσεως των Διοικήσεων", ΦΕΚ 24/1838, περιορίσθηκε ο αριθμός των μεν Διοικήσεων σε 24, των δε Υποδιοικήσεων σε 7.

Τέλος με το νόμο της 29 Ιουλίου 1843, ΦΕΚ 28/1843, καταργήθηκαν όλες οι Υποδιοικήσεις.

Οι Εθνικές Συνελεύσεις του 1843 και 1862 δεν έθιξαν ουσιαστικά το σύστημα της Δημοτικής Διοίκησης, εκτός από μερικές διατάξεις περί δημοαιρεσιών που τις εισήγαγε η Εθνική Συνέλευση του 1862.

Το διοικητικό αυτό σύστημα διατηρήθηκε και μετά το 1843 όταν με το νόμο Κ.Ε. της 5-12-1845 η χώρα διαιρέθηκε και πάλι σε 10 νομούς (τους ίδιους με τους πιο πάνω) και σε 49 επαρχίες.

Το ίδιο διοικητικό σύστημα εφαρμόσθηκε και στα Ιόνια νησιά με την

Ένωσή τους το 1864, τα οποία με το νόμο Ρ.Μ.Γ. της 9-1-1866 διαιρέθηκαν σε τρεις νομούς (Κέρκυρας, Κεφαλλονιάς και Ζακύνθου) και σε 11 επαρχίες. Το ίδιο εφαρμόστηκε και κατά το έτος 1882 με το νομοθέτημα της 19-3-1882. Οι προσαρτηθείσες περιοχές Θεσσαλίας και Άρτας διαιρέθηκαν σε 3 νομούς (Λάρισας, Τρικάλων και Άρτας) και 11 επαρχίες.

Με το νόμο Α.Φ.Ξ.Α. της 27-5-1887 καταργήθηκε ο θεσμός των επάρχων. Ο νόμος Α.Ο. της 1-5-1891 επανέφερε και πάλι σε ισχύ το θεσμό των επάρχων ο οποίος και πάλι καταργήθηκε με το νόμο Β.Κ.Ζ. της 14-7-1892.

Το έτος 1899 με το νόμο Β.Υ.Δ. της 9-7-1899 ο αριθμός των νομών αυξήθηκε σε 26, αλλά με το νόμο Γ.Υ.Λ.Δ. της 16-11-1909 καταργήθηκε το καθεστώς του νόμου Β.Υ.Δ. και η χώρα διαιρέθηκε σε 16 νομούς.

Η συχνή αυτή μεταβολή της διοικητικής διαίρεσης της χώρας κατά τη γνώμη μας οφείλεται σε ατελή γνώση και απειρία του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία έφερε πολλά χρόνια πίσω τη διοίκηση της χώρας πράγμα που απέβη εις βάρος της πολιτικής, πολιτιστικής και οικονομικής ανέλιξης. Δυνατόν να οφείλεται και σε πονηρή υστεροβουλία των τότε πολιτικάντηδων για τους οποίους κανόνας ήταν το ρουσφέτι.

Μέχρις ότου ο πολίτης, ο διοικητικός υπάλληλος, ο δικαστής και κάθε ένας μας πεισθούμε για το ότι αυτή η μεταβολή των νόμων εις βάρος της διοίκησης ήταν ή όχι αναγκαία, απαιτείται πάντα η ανάλυση και η αναζήτηση των πηγών, γι' αυτό άλλωστε και το σημειώνουμε.

Χειρότερος είναι ο κυκεώνας της πολυνομίας που παρατηρείται μετά το 1912 με το θεσμό των Γενικών Διοικήσεων στις Νέες Χώρες, θεσμό που μέχρις ότου καταργηθεί έφερε τη χώρα πολύ πίσω.

Άλλωστε από τα Ιωάννινα στα μέσα του 1914 ξεκίνησε για πρώτη φορά η ιδέα για κατάργηση της Γενικής Διοίκησης Ηπείρου, με τη σκληρή κριτική από την επόμενη ημέρα της ίδρυσής της από τον τότε λόγιο, δικηγόρο και βουλευτή Ιωαννίνων Κωνσταντίνο Καζαντζή, ο οποίος υποστήριζε ότι η Γενική Διοίκηση δεν βοηθά στην ανάπτυξη της Ηπείρου.

Την ένταση αυτή πυροδότησε τότε στα Ιωάννινα έντυπο φυλλάδιο του ανωτέρω λογίου και πολιτευτή που εξέδωσε μόλις είχε επιστρέψει στα Ιωάννινα από ταξίδι του στην Αμερική και έγραφε:

«Οι Γενικοί Διοικητές στην Ήπειρο κανένα καλό δεν έχουν κάμει. Όλα όσα γίνηκαν στην ελεύθερη Ήπειρο ήσαν σαθρά. Η πατρίδα κατεστρεφόταν τίποτε δεν σκετόταν όρθιο. Όλοι σπαταλούσαν και έκλεβαν, παντού επικρατούσε σήψη κ.λπ.» (Ιωάννου Νικολαΐδη, "Τα Γιάννενα του Μεσοπολέμου").

Ο νόμος Δ.Ν.Ζ. της 10-2-1912 "περί συστάσεως Δήμων και Κοινοτήτων" κατήργησε το καθεστώς των Δήμων και συστάθηκαν οι Δήμοι και οι Κοινότητες και καθιερώθηκε και πρώτος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης, η Κοινότητα.

Με το νόμο 1622/86 "τοπική αυτοδιοίκηση, περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός", ΦΕΚ 92/1986, ως πρώτος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης καθιερώθηκε ο

Δήμος, ο οποίος θα προέλθει από τη συνένωση των Κοινοτήτων.

Ο νόμος 1622/86 είναι παρμένος από το Σουηδικό πρότυπο. Πολύ σωστά αποβλέπει να περιορίσει τις Κοινότητες (οικισμούς) των 40 και 50 κατοίκων και να τις συνενώσει σε Δήμους, γι' αυτό και προσφέρει κίνητρα σοβαρά στις Κοινότητες εκείνες οι οποίες με τη βούλησή τους αποφασίζουν να συνενωθούν σε Δήμους. Όταν αυτό επιτευχθεί, θα εκλείψει η μικρή και ολιγοάτομη Κοινότητα και να ανελιχθεί ο τόπος.

Το νέο αυτό καθεστώς, δηλ. ο νόμος Δ.Ν.Ζ 4057/1912, ΦΕΚ 58/1912, απετέλεσε το σημαντικότερο σταθμό στην ιστορία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και κατά την ιστορική συνεδρίαση της 28 Απριλίου 1911 ο τότε υπουργός των Εσωτερικών Εμμανουήλ Ρέπουλης εισηγούμενος στη Βουλή το νομοσχέδιο υποσχόταν την απόδοση κάθε χωριού, κάθε κώμης και κάθε κοινότητας στον εαυτό της διότι, έλεγε, στην κοινή δράση των πολιτών που έχει ακτίνα την ακτίνα του μικρού τους χωριού, εκεί διαμορφώνεται και διαπλάσσεται ο πολιτικός χαρακτήρας και η ιδέα της φιλοπατρίας. Ο τοπικός πατριωτισμός, παράγει και προάγει τον εθνικό πατριωτισμό, ο δε βωμός και η εστία του χωριού δίνουν την ιδέα και τη συνείδηση του Μεγάλου Βωμού και της Μεγάλης Πατρίδας μας. Σοφά λόγια, αλλά για τότε.

Το νέο αυτό σύστημα, της διαίρεσης της χώρας σε Δήμους και Κοινότητες, άρχισε να ισχύει από το τέλος του έτους 1914 (6-11-14) σύμφωνα με το Β.Δ. της 18-12-1913 "περί ορισμού ημέρας προς ενέργειαν εκλογών των

Δημοτικών και Κοινοτικών αρχών".

Το καθεστώς αυτό με το νόμο 1051 της 8-11-1917 επεκτάθηκε και στις Νέες Χώρες (εκτός από την Κρήτη και τη Σάμο), όπου αντικατέστησε το τουρκικό σύστημα, που ίσχυε μέχρι τότε.

Στην Κρήτη το 1900 υψηλή επιταγή του πρίγκηπος Γεωργίου της Ελλάδος, Υπατου Αρμοστή της Κρήτης, εκδόθηκε ο "Δημοτικός νόμος της Κρητικής Πολιτείας" της 8-2-1900. Μετά την ένωση με την Ελλάδα διατηρήθηκε το υφιστάμενο εκεί καθεστώς που είχε δημιουργηθεί με το νόμο 497 της πρώην Κρητικής Πολιτείας "περί Δήμων" και συμπληρωθεί με τους Ν. 604 και 700 και τα υπ' αριθ. 69 και 81/1911 διατάγματα της εκτελεστικής επιτροπής της Κρήτης, κατά τα οποία η Κρήτη διαιρούνταν σε 3 αστικούς Δήμους (Χανίων, Ηρακλείου και Ρεθύμνου) και σε 602 αγροτικούς Δήμους (χωριά).

Το ίδιο συνέβη και με τη Σάμο, που είχε διαιρεθεί σε 31 Δήμους, οι οποίοι παρά την Ένωση με την Ελλάδα εξακολουθούσαν να λειτουργούν με βάση τη νομοθεσία της Σαμιακής Πολιτείας, διότι και η Σάμος ήταν μέχρι το 1912 Ηγεμονία.

Όπως προαναφέρθηκε, η συγχώνευση νομών, επαρχιών και δήμων, κατά το προϊσχύσαν του Δ.Ν.Ζ. νόμου καθεστώς, έγινε για να είναι ευχερέστερο το έργο της υποταγής των Δήμων στη θέληση της Πολιτείας. Το ίδιο έγινε εμφανέστερο με το θεσμό των Γενικών Διοικήσεων.

Είναι γεγονός ότι ο Δήμος ή η Κοινότητα είναι το έσχατο μέλος της Πολιτείας διότι σ' αυτό καταλήγουν όλοι οι κλάδοι της δημόσιας διοίκη-

σης και ο κάθε Δήμος ή Κοινότητα αποτελεί σώμα αυθύπαρκτο και επιδικτικό ιδιαίτερης διοίκησης όσον αφορά τον πολιτικό, οικονομικό, εκκλησιαστικό, εκπαιδευτικό και γενικά κάθε άλλο κλάδο της δημόσιας υπηρεσίας (Διοίκησης).

Το χαρακτηριστικό της Δημοτικής Διοίκησης είναι ότι οι σκοποί που πρόκειται να πραγματοποιηθούν αφορούν μόνο το Δήμο και επομένως επεκτείνονται σε όλα τα μέλη του.

Δυο ήταν οι θεμελιώδεις νόμοι που αφορούσαν την Τοπική Αυτοδιοίκηση: (1) ο νόμος "περί συστάσεως των Δήμων" της 27 Δεκεμβρίου 1833, που δημοσιεύθηκε στις 10 Ιανουαρίου 1834 στην εφημερίδα της κυβέρνησεως του τότε Ελληνικού Βασιλείου, που εκδιδόταν στο Ναύπλιο, και (2) ο Δ.Ν.Ζ./1912 (4057) "περί συστάσεως Δήμων και Κοινοτήτων" της 10 Φεβρουαρίου 1912, που δημοσιεύθηκε στις 14-2-1912.

Και οι δυο υπήρξαν κεφαλαίως σημασίας για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και με τις μετέπειτα τροποποιήσεις και συμπληρώσεις τους ρυθμίζουν τα θέματα της Τ.Α. επί 120ετία και πλέον. Συνέτειναν στην εξυγίανση της Διοίκησης με την ανάπτυξη του κοινοτικού θεσμού, που αποτελεί τη βάση της καλής διοίκησης, με την καθιέρωση της Κοινότητας σαν αυτοδιοικούμενο νομικό πρόσωπο, παράλληλα με τους Δήμους. Καθιερώθηκαν δηλαδή δυο είδη οργανισμών Τ.Α., οι Δήμοι και οι Κοινότητες, ισότιμες και παράλληλες διοικητικές μονάδες εναρμονισμένες στην ελληνική πραγματικότητα. Και ας μη ξεχνάμε ότι και ο Δήμος και η Κοινότητα, όπως μας διδάσκει και η ιστορία, είναι θε-

μοί ελληνικοί, στους οποίους εμμένουμε μετά παρρησίας.

Επειδή η εφαρμογή του νόμου κατά δημοκρατικό τρόπο είχε ως συνέπεια τη σύσταση υπερβολικού αριθμού μικρών και φθινουσών Κοινοτήτων δημιουργήθηκαν πολλά προβλήματα στην κεντρική διοίκηση (Κυβέρνηση), οικονομικής, διοικητικής και πολιτιστικής φύσης, που μπορούμε να τα συνοψίσουμε στα εξής τρία σημεία-περιπτώσεις:

α) Αδυναμία κάλυψης των βασικών δαπανών λόγω ανεπάρκειας των εσόδων.

β) Κατακερματισμός των επιχορηγήσεων που διαθέτει το Κράτος με συνέπεια τον κατακερματισμό των έργων και

γ) Αποδυνάμωση όχι μόνο των μικρών Κοινοτήτων αλλά και αυτών των κατ' ευφημισμό Δήμων.

Και τώρα, με τα τόσα προβλήματα που δημιούργησε η αλόγιστη σύσταση πληθώρας μικρών ολιγοατόμων κοινοτήτων, είναι ανάγκη να περιορισθεί ο αριθμός τους, πράγμα όμως που κανένας κάτοικος δεν το επιδοκιμάζει.

Γι' αυτό η Διοίκηση αναζήτησε πρότυπο νόμο βάσει του οποίου, με την πειθώ και τη θέληση των κατοίκων, να επέλθει συνένωση Κοινοτήτων κατά γεωγραφικές ενότητες, που θα αποτελέσουν τους μελλοντικούς Δήμους. Επιλέχθηκε το Σουηδικό πρότυπο κατά το οποίο οι 11.500 Κοινότητες προβλέπεται να περιορισθούν σε 280 Δήμους.

Δηλαδή πάλι επανερχόμαστε στο νόμο της 27 Δεκεμβρίου 1833 και η Διοίκηση ψήφισε το νόμο 1622/86. Με το νόμο αυτό άρχισε στη χώρα

μας μια ήρεμη επανάσταση σ' ότι αφορά την αποκέντρωση και την περιφερειακή ανάπτυξη. Καθιερώνεται ο Δήμος σαν πρώτος βαθμός και τα Νομαρχιακά Συμβούλια σαν δεύτερος. Το τρίτο επίπεδο (όχι βαθμός), του Περιφερειάρχη, δεν μας βρίσκει σύμφωνους.

Και από τους δυο προηγούμενους νόμους απουσίαζαν οι διατάξεις για το δεύτερο βαθμό της Τ.Α. δηλ. οι διατάξεις που θα προέβλεπαν και ρύθμιζαν τη διαδικασία εκλογής και λειτουργίας των Νομαρχιακών Συμβουλίων, τα οποία, ως νομικά πρόσωπα με εδαφική κατά βάση περιφέρεια το σημερινό νομό, αποβλέπουν στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της περιφέρειας με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων.

Για το δεύτερο βαθμό Τ.Α., ενώ όλα σχεδόν τα κράτη τον έχουν θεσμοθετήσει, στην Ελλάδα ούτε καν συζήτηση δεν επέτρεπαν οι εκάστοτε και μέχρι το 1981 κυβερνήσεις, παρόλο που ήταν συνταγματική επιταγή. Ο θεσμός αυτός, ενώ λειτουργεί ακόμα και στην Αλβανία, από την Ελλάδα απουσιάζει. Το φαινόμενο αυτό είναι μοναδικό για χώρα του Ευρωπαϊκού χώρου. Πάντα ήταν αίτημα και πάντα οι εκάστοτε ΚΕΔΚ και ΤΕΔΚ το προέβαλλαν, γιατί είναι θεσμός που λείπει.

Το δεύτερο βαθμό Τ.Α. στον ελληνικό χώρο εφάρμοσε για πρώτη φορά το κράτος των Ιονίων νήσων μέχρι το έτος 1864 ότε και ενώθηκε με την Ελλάδα. Είναι θεσμός παρμένος από το Ναπολεόντειο Κώδικα, ο οποίος μεταφυτεύθηκε από το Γαλλικό διοικητικό σύστημα όχι μόνο στο

Ιόνιο κράτος αλλά και σ' όλα τα κράτη της Ευρώπης και της Αμερικής και αργότερα σ' όλο τον κόσμο.

Από την απελευθέρωση της χώρας και μετά συστάθηκαν και "λειτούργησαν" Επαρχιακά Συμβούλια τα οποία και δεν απέδωσαν γιατί υποτάχθηκαν στην πολιτική. Αρχικά εμφανίστηκαν το 1836, αντικαταστάθηκαν το 1887 και απλώς προβλέφθηκαν το 1899 και το 1923. Τέλος, υποτυπωδώς προβλέπονται από το Ν. 3200/55 κατά τον οποίο οι Νομαρχιακοί Σύμβουλοι εκλέγονται κάθε διετία από σώμα εκλεκτόρων και όχι, όπως επιβάλλεται, ανά τετραετία από το λαό, μαζί με τα Δημοτικά και Κοινοτικά Συμβούλια.

Το κενό αυτό συμπλήρωσε ο νόμος 1622/86 και ενώ έπρεπε με τις Δημοτικές και Κοινοτικές εκλογές του 1990 για την τετραετία 1991-94 να είχαν εκλεγεί, η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας τα πάγωσε. Αν οι ανακοινωθείσες δικαιολογίες της ήταν ή όχι βάσιμες ας το κρίνουν άλλοι, γιατί εγώ το αντιπαρέρχομαι, χωρίς ν' αναιρούνται τα παραπάνω.

***

Για τη διοίκηση και διοικητική διαίρεση των Νέων Χωρών, η τότε ελληνική Βουλή ψήφισε το νόμο Δ.Ρ.Λ. Δ. υπ' αριθ. 4134, ΦΕΚ 14/2-3-1913 "περί διοικήσεως των στρατιωτικώς κατεχομένων χωρών" και του οποίου η ισχύς σύμφωνα με το άρθ. 16 αυτού λογίζεται από της 6ης Οκτωβρίου 1912 ημέρα κατά την οποία ο ελληνικός στρατός, πέρασε τα στενά της Μελούνας, απελευθέρωσε την Ελασσώνα και ακάθεκτος εξόρμησε για νέες δόξες στις Μακεδονικές και Θρακικές πεδιάδες.

Στη Μακεδονία που είναι του Σλάβου το όνειρο και του Έλληνα το καμάρι, που τη φιλεί το κύμα του Αιγαίου, εκεί συντελέσθηκε ο επίμονος και μαρτυρικός αγώνας τα έτη 1903-1908 και τελείωσε το 1912 με την απελευθέρωσή της, με πρωταγωνιστές τον Ίωνα Δραγούμη (που από το Μοναστήρι έγραψε: «*Αν τρέξουμε να σώσουμε τη Μακεδονία, η Μακεδονία θα μας σώσει*»), τον Παύλο Μελά (το Γιαννιώτικο αυτό παληκάρι) και τους Ιερολοχίτες που από όλη την Ελλάδα, ελεύθερη και δούλη, σπούσανε να συμπαρασταθούν και να πολεμήσουν.

Καπετάν Άγρας, Καπετάν Κώτας, Γερμανός Καραβαγγέλης, Δραγούμης, Γαρέφης και άλλοι πολλοί επώνυμοι και μη Έλληνες αγωνιστές του Μακεδονικού αγώνα.

Έτσι η Κρήτη, η Μακεδονία, τα Νησιά του Αιγαίου και η Ήπειρος απετέλεσαν Γενικές Διοικήσεις, ενώ η Σάμος (μαζί με την Ικαρία) Διοίκηση.

Η περιφέρεια κάθε Γενικής Διοίκησης, διαιρέθηκε σε νομούς και υποδιοικήσεις με βάση τη διοικητική διαίρεση που υπήρχε επί του τουρκικού καθεστώτος (Βιλαέτι - Σαντζάκια - Καζάδες).

Η αναδρομική ισχύς του νόμου αυτού απέβλεπε να κυρώσει ή να καλύψει νομικά πράξεις ή ενέργειες των οργάνων της διοίκησης οι οποίες έγιναν από τους κυβερνητικούς εκπροσώπους που είχε ορίσει η τότε Κυβέρνηση. Οι εκπρόσωποι αυτοί της Κυβέρνησης είχαν διοικήσει για μακρό χρονικό διάστημα τις Νέες Χώρες και είχαν επιλύσει χωρίς νομοθετική ρύθμιση και κάλυψη τα πάσης φύσεως προβλήματά τους.

Συντάκτης του πιο πάνω νόμου ήταν το τότε μέλος της Κυβέρνησης υπουργός Εσωτερικών Εμμανουήλ Ρέπουλης ο οποίος μπορεί να θεωρηθεί και ο θεμελιωτής της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της χώρας με τον περίφημο νόμο Δ.Ν.Ζ. αριθ. 4057/14-2-1912. Ο νόμος αυτός αποτελεί το σημαντικότερο σταθμό για την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Με τις διατάξεις του άρθ. 1 του νόμου αυτού η πολιτική διοίκηση των χωρών που κατέλαβε ο ελληνικός στρατός και στόλος και κατέχονταν στρατιωτικά από το Ελληνικό Κράτος ενεργείται από την Κυβέρνηση με αντιπρόσωπό της, στον οποίο ανατίθεται η εντολή αυτή με βασιλικό διάταγμα που εκδίδεται κατά πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου. Ο αντιπρόσωπος αυτός φέρει τον τίτλο του Γενικού Διοικητή.

Η εντολή αυτή μπορεί να εκτείνεται στο σύνολο των καταλαμβανομένων χωρών ή σε τμήματά τους οριζόμενα με διάταγμα.

Έτσι προέκυψε η διοικητική διάρθρωση των απελευθερωθέντων νέων εδαφών, με την ίδρυση αρχικά τεσσάρων Γενικών Διοικήσεων και μιας Διοίκησης. Αργότερα συστάθηκαν κι άλλες Γενικές Διοικήσεις στα νέα ελληνικά εδάφη που ελευθερώθηκαν από την τουρκική κυριαρχία μετά το νικηφόρο επίσης δεύτερο Βαλκανικό πόλεμο.

α) Η Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης με έδρα την Θεσσαλονίκη και με εδαφική περιφέρεια την κεντρική και δυτική Μακεδονία (περιέλαβε και το Σαντζάκι Κορυτσάς, που ελευθερώθηκε στις 7-12-12).

Πρώτος Γενικός Διοικητής ανέ-

λαβε το μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου και υπουργός Εξωτερικών Κων/νος Ρακτιβάν στις 31-12-1912 (ΦΕΚ 337/1912).

Το 1916 η επαναστατική κυβέρνηση εξέδωσε το παρακάτω διάταγμα (20/20-9-1916, ΦΕΚ 4/1916):

«Η προσωρινή κυβέρνηση διορίζει εις ορισμένας περιφέρειας καθοριζόμενας δια διατάγματος αντιπροσωπείας, ων εκάστη ασκεί εν τη δικαιοδοσία της την κυβερνητικήν εξουσίαν υπό την ανωτάτην εποπτείαν της προσωρινής κυβερνήσεως και εντός των παρ' αυτής δια διαταγμάτων ή άλλων οδηγιών διαγραφομένων ορίων.

Εν Χανίοις 20-9-1916

Βενιζέλος-Κουντουριώτης-Δαγκλής»

Δεν διορίσθηκε αντιπρόσωπος της επαναστατικής κυβέρνησης στην αντιπροσωπεία της Θεσσαλονίκης διότι στο μεταξύ χρονικό διάστημα, δηλ. περί το τέλος Σεπτεμβρίου του 1916 η επαναστατική κυβέρνηση μεταφέρθηκε από τα Χανιά Κρήτης και εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη και αργότερα στην Αθήνα.

Έτσι συστάθηκε νέα διοικητική περιφέρεια που περιελάμβανε έναν ή περισσότερους νομούς, η οποία επεκτάθηκε και στα διαμερίσματα Ηπείρου, Κρήτης, νήσων Αιγαίου πελάγους και Σάμου.

β) Η Γενική Διοίκηση Κρήτης με έδρα τα Χανιά και με πρώτο Γενικό Διοικητή τον Στέφανο Φραγούμη, ο οποίος ανέλαβε τη διοίκηση στις 11-11-1912 (ΦΕΚ 324/1912).

γ) Η Γενική Διοίκηση νήσων Αιγαίου με έδρα τη Μυτιλήνη και με εδαφική περιφέρεια τις νήσους Μυτιλήνη και Χίο και με πρώτο Γενικό Δι-

οικητή τον Χρ. Βουζίκη ο οποίος ανέλαβε υπηρεσία στις 31-12-1912 (ΦΕΚ 383/1912).

Υπήρξε και αυτή έδρα της επαναστατικής αντιπροσωπείας με πρώτο αντιπρόσωπο της Επαναστατικής Κυβέρνησης τον Γεώργιο Παπανδρέου (διάταγμα αριθ. 47/29-12-1916 της Επαναστατικής Κυβέρνησης).

Στη Λέσβο η επαναστατική κυβέρνηση υπήγαγε και τις νήσους Λήμνο, Τένεδο, Ίμβρο, Σαμοθράκη και Άγιο Ευστράτιο.

δ) Η Διοίκηση Σάμου υπήρξε και αυτή έδρα αντιπροσωπείας της Επαναστατικής Κυβέρνησης. Πρώτος αντιπρόσωπός της ήταν ο τότε βουλευτής Ιωαννίνων Κων/νος (Κοκός) Μελάς, που διορίσθηκε με το διάταγμα της 29-9-1916 (ΦΕΚ 7/1916), αδελφός του Μακεδονομάχου Παύλου Μελά, του οποίου, κατά την εφημερίδα "Ηπειρος" της 19-11-1916, η δράση σαν διοικητικού αντιπροσώπου της Επαναστατικής Κυβέρνησης υπήρξε σκληρή και απάνθρωπη έτσι ώστε η διοίκηση του Ηγεμόνα της Σάμου Ανδρέα Κοπάση να είναι ελεύθερη και δημοκρατική μπροστά στη δράση του Διοικητή της Κοκό Μελά.

Τέρμα στην τυραννική δράση του Ηγεμόνα Ανδρέα Κοπάση έθεσε το πιστόλι του Μακεδονομάχου Σταύρου Μπαρέτα στις 9/22 Μαρτίου 1912, που γι' αυτό τον είχαν στείλει οι εξόριστοι Σάμιοι της Αθήνας. Ήδη η Επαναστατική Κυβέρνηση είχε μεταφερθεί στη Θεσσαλονίκη.

ε) Γενική Διοίκηση Ηπείρου (Γ.Δ.Η.) με έδρα τα Ιωάννινα και με εδαφική περιφέρεια το τέως Βιλαέτι των Ιωαννίνων και με πρώτο Γενικό Διοικητή τον Ηπειρωτικής καταγωγής

Γεώργιο Χρ. Ζωγράφο, που ανέλαβε καθήκοντα στις 8-3-1913 (ΦΕΚ 46/1913). Από την Επαναστατική Κυβέρνηση διορίσθηκε αντιπρόσωπός της ο Αριστείδης Στεριάδης, ο μετέπειτα Υπάτος Αρμοστής Σμύρνης.

Και ναι μεν η Ελλάδα με το τέλος των Βαλκανικών πολέμων διπλασιάσθηκε σχεδόν σε πληθυσμό και έκταση, ο θεσμός όμως των Γενικών Διοικήσεων που τον εισήγαγε ο νόμος Δ.Ρ.Λ.Δ. της 28-2(12-3)/1913 αριθ. 4134 "περί διοικήσεως των στρατιωτικώς κατεχομένων χωρών" μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι δεν προώθησε όπως επιβάλλονταν τη Διοίκηση και πιο πολύ τη διοικητική αποκέντρωση. Και χρειάστηκε να περάσουν 41 ολόκληρα χρόνια για να καταργηθεί ο θεσμός αυτός, το σύνδρομο αυτό της Γενικής Διοίκησης, το οποίο καθυστέρηση και οπισθοδρόμηση έφερε στις νέες κυρίως χώρες όπου εφαρμόσθηκε. Αποτέλεσμα: η διοίκηση να μη μπορεί ν' αποδώσει, να μην υπάρχει αποκέντρωση για την εξυπηρέτηση των πολιτών και να είναι οι νέες χώρες κατά 30 χρόνια τουλάχιστον πίσω, ως προς τα διαμερίσματα των νομών της παλαιάς Ελλάδος.

Για παράδειγμα ο πολίτης από το Μεσολόγγι εξυπηρετείτο από τη Νομαρχία, ο πολίτης από την Πρέβεζα έπρεπε να πάει στα Ιωάννινα.

Κατά τη γνώμη μου ο θεσμός της Γενικής Διοίκησης ήταν ότι καλύτερο για τ' απελευθερωθέντα διαμερίσματα της χώρας τότε.

Στις 21-9-1914 η εφημερίδα "Ηπειρος" δημοσιεύει εξ Αθηνών ανταπόκριση κατά την οποία εντός του μηνός η κυβέρνηση θα καταργήσει τις Γενικές Διοικήσεις και θα συστή-

σει Νομαρχίες και σε κάθε Νομαρχία Υποδιοικήσεις με επικεφαλής Υποδιοικητή (Έπαρχο τώρα) (Σαντζάκι - Καζάς, κατά το Τουρκικό).

Η εφημερίδα "Ηπειρος" παρά τη σφοδρή κριτική του πολέμιου του θεσμού των Γενικών Διοικήσεων δημοσιογράφου, νομικού, δημοτικού συμβούλου και πολιτευτή Ιωαννίνων Κων/νου Καζαντζή, δημοσιεύει στις 28-12-1914 το παρακάτω, ως κύκνειο άσμα για την υπό κατάργηση Γενική Διοίκηση Ηπείρου, η οποία τελικά με το Β.Δ. της 16-3-1915 (ΦΕΚ 106/1915) που εκδόθηκε σε εκτέλεση του νόμου 524/24-12-1914 "περί συστάσεως Νομαρχιών" καταργήθηκε.

Όμως κατά την άποψη του συντάκτη της τότε εφημερίδας "Χρόνος" των Αθηνών, σε ανταπόκριση από τα Ιωάννινα, «η Γ.Δ.Η. απέδωσεν και η δραστηριότης αυτής κρίνεται επαινετή διότι και ζήλον και προθυμίαν επιδεικνύουν οι υπάλληλοι αυτής προς εξυπηρέτησιν του Ηπειρωτικού λαού»...

«Επεσκεύασε δρόμους, έφερε τα τέλεια μέσα συγκοινωνίας και εν τέλει επέβαλε πειθαρχίαν εις όλα τα ξένα στοιχεία». (Ηπειρος 15-6-1914).

« Αι Γενικάί Διοικήσεις »

Η αντίληψις μετά της οποίας η εφημερίς αυτή διέδιδε ανέκαθεν την πραγματικήν σημασίαν του θεσμού των Γενικών Διοικήσεων εις τας νέας χώρας, και προκειμένου ειδικότερον, δια την Ηπειρον, φαίνεται ότι είναι εκείνη η αληθινή και εσταθμισμένη την οποίαν σήμερα αυτά τα πράγματα έρχονται να δικαιώσουν.

Αρκεί να μελετά κανείς και να παρακολουθεί την φωνήν η οποία υψώθη από παντού μόλις ηκούσθη ότι

αι Γενικαί Διοικήσεις καταργούνται δια να πεισθή ότι ο θεσμός αυτός ήτο ο μόνος ευεργετικός εις τας νέας χώρας έως ότου αποκτήσουν και αυταί πολιτικόν κύρος δια νομίμου αντιπροσωπείας εις την βουλήν. Διότι όλοι αι χώραι εις ας φέρεται ως καταργηθησομένη η Γενική Διοίκησης εννοούν τί είδους ουραγίαν οικτράν θ' αποτελέσουν από διάφορα συρτάρια τμηματαρχείων του κεντρικού Υπουργείου και πως και δια ζωτικά ζητήματά των ακόμη δεν θα είναι παρά αριθμοί θυρίδων μόνον εις το υπουργείο γεμάτων χαρτιά, αναφορών, εγγράφων, υπομνημάτων και ευχών χωρίς τίποτε να ημπορή να γίνη.

Διότι, αν με Γενικάς Διοικήσεις ότε παρίστατο εν τόπω υψίστη εκτελεστική αρχή εσταμάτων πολλά, φαντάζεσθε τί μέλλει γενέσθαι όταν από εκατοντάδας λευγών θα διοικείται ο τόπος χωρίς καμμίαν γνώσιν των αναγκών του.

Και όταν μεν ίσχυον αι Γενικαί Διοικήσεις είτε επιπολαιότης είτε ακρίβεια, είτε εμπάθειαι, είτε υστεροβουλία, είτε αντιπολιτευτικά εύκολοι αντεγκλήσεις και μομφαί, είτε θόρυβοι ενδιαφερομένων ύψωσαν ανόητον θολερόν παραπέτασμα μέσω του οποίου παρεπλανήθη και η όρασις της κοινής γνώμης λησμονησάσης πολλάκις, πού είναι το πραγματικόν συμφέρον της, και πού οι θόρυβοι οι επιπόλαιοι ή οι υστερόβουλοι ή και αμελέτητοι: θεσμός πρακτικώτατος εν πλείστοις εις μεταβατικήν περίοδον μάλιστα καθ' ην άπειροι λόγοι συνέτεινον έστω και εις στρατιωτικήν μόνον κατοχήν, ο θεσμός ούτος εξητάσθη όλως αερολογικώς, ανεμίχθησαν φάσματα ανυπάρκτων κινδύ-

νων πολιτικών ελευθεριών, εγκρίνιασαν ατομικά πάθη, ατομικαί βλέψεις και έτσι εσυντομεύθη και εν τη συνειδήσει της κυβερνήσεως ο χρόνος της διατηρήσεως τούτου.

Αλλά σήμερα μόλις η κυβέρνησις ήλθε να θέσει την χείρα της καταργήσεως τούτου η δύναμις της λογικής αφυπνίσθη σκεπάζουσα κάθε άλλο και από παντού των νέων χωρών υψώνεται ευχή και διαμαρτυρία να μην καταργηθούν αι Γενικαί Διοικήσεις.

Θέλομεν να υποθέτωμεν ότι και η κυβέρνησις ανθρωπίνως φιλοσοφούσα έστω και την εσχάτην στιγμήν θα βλέπει μίαν ακόμη φοράν ότι οι άνθρωποι όταν έχουν κάποιον αγαθόν, αδυνατούν να το εκτιμήσουν και το κλωτσοπατούν, το καταδηλητηριάζουν και μόλις έλθη η ώρα και βλέπουν ότι το χάνουν, τότε το περιπτύσσονται και το αγκαλιάζουν. Και θα θελήση και η κυβέρνησις να παραδεχθή ότι αποτελεί αδικίαν δια την χώρα μας ιδιαιτέρως τοιαύτη κατάργησις.

Αυτά λέγει και η φιλότατη "Ακρόπολις" προχθές, η οποία ξέρετε δα πόσον εκαλομεταχειρίσθη τας γενικάς Διοικήσεις. Αλλ' η μεν φίλη "Ακρόπολις" εκδίδεται εις τας Αθήνας ήμεις δε οι Ηπειρώται είμεθα αναγκασμένοι μήνας πολλούς ακόμη να μη έχωμεν κανένα εις Αθήνας αντιπρόσωπό μας νόμιμον. Και συνεπώς βλέπομεν με διάφορα μάτια τα πράγματα». Ήπειρος 28-12-1914.

Άπαξ και καταργήθηκε το 1915, δεν έπρεπε να ανασυσταθεί, γιατί μετά έγινε εργαλείο στα χέρια των πολιτικάντηδων για τα ρουσφέτια τους.

Μετά την εγκατάσταση της Επα-

ναστατικής Κυβέρνησης στην Αθήνα εγκαταστάθηκε αντιπροσωπεία της κυβέρνησης στη Θεσσαλονίκη με αντιπρόσωπο το διπλωμάτη Περικλή Αργυρόπουλο. Περιελάμβανε τους νομούς Θεσσαλονίκης και Πέλλης και την Υποδιοίκηση Νιγρίτας (Ν.Δ. 26-6-1917, ΦΕΚ 129/1917).

Άλλη αντιπροσωπεία εγκαταστάθηκε στην Ήπειρο και περιελάμβανε τους νομούς Ιωαννίνων και Πρεβέζης (Β.Δ. 3-8-1917, ΦΕΚ 169/1917).

Με το νόμο 1149/5/12-2-1918 ο θεσμός των κυβερνητικών αντιπροσωπειών τροποποιήθηκε και συστάθηκαν ξανά Γενικές Διοικήσεις.

Με το Β.Δ. της 10-2-1918 που εκδόθηκε σε εκτέλεση των παραπάνω νόμων εγκαταστάθηκαν οι Γενικές Διοικήσεις Θεσσαλονίκης, Κοζάνης, Φλωρίνης, Ηπείρου, Κρήτης, Λέσβου, Χίου και Σάμου. Με την ανακατάληψη της Ανατολικής Μακεδονίας, με το Β.Δ. της 22-9-1918 (ΦΕΚ 210/1918) ανατέθηκε στον υπουργό Εσωτερικών σαν αντιπρόσωπο της κυβέρνησης η εκ νέου εγκατάσταση των Ελληνικών αρχών στην Ανατολική Μακεδονία και με το Β.Δ. της 8-12-1918 συστάθηκε και Γενική Διοίκηση της Ανατολικής Μακεδονίας με έδρα τις Σέρρες και εδαφική περιφέρεια τους νομούς Σερρών και Δράμας.

Η διοίκηση της Θράκης που κατελήφθη το 1920 ρυθμίστηκε με το νόμο Δ.Ρ.Λ.Δ. του 1913 και το άρθ. 3 του νόμου 2492/20-9-1920. Η Θράκη απετέλεσε Γενική Διοίκηση και διαιρέθηκε σε Νομούς και Υποδιοικήσεις.

Η Δυτική Θράκη κατά τον Α' Βαλκανικό πόλεμο (Οκτώβριος 1912) είχε καταληφθεί από τους Βουλγάρους.

Κατά το δεύτερο Βαλκανικό πό-

λεμο κατελήφθη από τους Έλληνες οι οποίοι αποβιβάστηκαν στην Αλεξανδρούπολη. Η κατοχή της από την Ελλάδα υπήρξε σύντομη (13 Ιουλίου - 14 Σεπτεμβρίου 1913) διότι με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου (Αύγουστος 1913) η Θράκη επιδικάσθηκε στη Βουλγαρία και ο ελληνικός στρατός αναγκάσθηκε να την εκκενώσει.

Τον Ελληνικό Στρατό που αποχώρησε, δεν τον διαδέχθηκε αμέσως ο Βουλγαρικός, αλλά ανταρτικά σώματα της αυτονομιστικής κυβέρνησης, που είχε συσταθεί στην Κομοτηνή και στην οποία μετείχαν Έλληνες και Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης.

Η αυτονομιστική αυτή κίνηση αρχικά βοηθήθηκε ανεπίσημα από την Τουρκία αλλά τελικά εγκαταλείφθηκε και εκφυλίσθηκε με τη συνομολόγηση της τουρκοβουλγαρικής συνθήκης (τέλη Σεπτεμβρίου 1913). Έτσι τον Οκτώβριο του 1920 οι Βούλγαροι ανακατέλαβαν τη Δυτική Θράκη.

Στην επιτροπή της συνθήκης του Νείγυ το 1919, οι Βούλγαροι υποστήριξαν την κυριαρχία τους επί της Δυτικής Θράκης και την εναπόθεσαν στα χέρια των συμμάχων, οι οποίοι θα αποφάσιζαν για την τύχη της.

Στις 15-20 Οκτωβρίου 1919 διασυμμαχικά στρατεύματα υπό τον στρατηγό Σαρπύ κατέλαβαν το τμήμα της Δυτικής Θράκης που είχε αφαιρεθεί από τη Βουλγαρία με τη συνθήκη ειρήνης και εγκαταστάθηκε σ' αυτό η Διασυμμαχική Διοίκηση υπό τον Γάλλο στρατηγό Σαρπύ, που διήρκεσε μέχρι τις 14 Μαΐου 1920, οπότε τη διαδέχθηκε η ελληνική διοίκηση. Αντιπρόσωπος της ελληνικής κυβέρνησης στη διασυμμαχική αρχή κατοχής είχε διορισθεί ο Χαρ. Βαμβακάς.

Η προσάρτηση της Δυτικής Θράκης στην Ελλάδα έγινε με το νόμο 2492/10-9-1920 στον οποίο ορίζονταν ότι η Διοίκηση της Δυτικής Θράκης θα ρυθμισθεί προσωρινά με τις διατάξεις του νόμου Δ.Ρ.Λ.Δ. του 1913 υπ' αριθ. 4134/28-2-1913, ΦΕΚ 41/1913 "περί διοικήσεως των στρατιωτικώς κατεχομένων χωρών" όπως συμπληρώθηκε με τους νόμους 80 & 273/1913 και το Ν.Δ. της 21-5-1923, μέχρι να εφαρμοσθεί μερικότερα με διατάγματα η κείμενη νομοθεσία..

Η Ανατολική Θράκη κατελήφθη από τον ελληνικό στρατό το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουλίου του 1920 και εγκαταστάθηκαν σ' αυτή ελληνικές πολιτικές αρχές.

Στις 13 Ιουλίου επισκέφθηκε την Ανδριανούπολη και τις πόλεις Ραιδεστό, Δεδέαγατς, Γκιμολτζίνα (Κομοτηνή), Διδυμότειχο και Σαράντα Εκκλησίες ο βασιλιάς Αλέξανδρος και προς τιμήν του το λιμάνι του Δεδέαγατς μετονομάσθηκε σε Αλεξανδρούπολη.

Η Ανατολική και η Δυτική Θράκη απετέλεσαν μια Γενική Διοίκηση. Με το νόμο 2782/3-6-1922, ΦΕΚ 86/1922 "περί Δ/σεως της Θράκης" συστάθηκε Γενική Διοίκηση Ανατολικής και Δυτικής Θράκης με έδρα την Ανδριανούπολη και με πρώτο Γενικό Διοικητή τον Χαρ. Βοζίκης (Β.Δ. της 16-6-1922, ΦΕΚ 92/1922). Με το νόμο 2931/2-7-1922, ΦΕΚ 132/1922 επεκτάθηκε και στη Θράκη η νομοθεσία περί εκλογής βουλευτών.

Σύμφωνα με διάταγμα του Αρχιστράτηγου των Συμμαχικών δυνάμεων Φρανσαί ντ' Εσπεραί διαιρέθηκε η Δυτική Θράκη σε 3 νομούς (Ξάνθης, Κομοτηνής (Γκιμολτζίνας) και Καρα-

γάτ [Αλεξανδρούπολης]) και σε 6 υποδιοικήσεις (Κομοτηνής, Ξάνθης, Αλεξανδρούπολης, Σουφλίου, Διδυμοτείχου και Ορεστιάδας).

Η Ανατολική Θράκη διαιρέθηκε σε 6 νομούς (Ανδριανούπολης, Καλλίπολης, Ραιδεστού, Σαράντα Εκκλησιών, Έβρου και Ροδόπης). Πρώτος Αρμοστής ανέλαβε ο Αντ. Σαχτούρης και αργότερα ως Γενικοί Διοικητές οι Κ. Ξυδάκης, Χ. Βοζίκης και Γ. Κατηχάκης.

Στις 28-9-1922 υπογράφηκε η ανακωχή των Μουδανίων (μετά τη Μικρασιατική καταστροφή), σύμφωνα με την οποία η στρατιωτική εκκένωση της ανατολικής Θράκης, έπρεπε να γίνει μέσα σε 15 μέρες από τα μεσάνυχτα της 1 προς 2 Οκτωβρίου 1922.

Τη στρατιωτική αποχώρηση συνόδευσε και αποχώρηση του ελληνικού πληθυσμού της επαρχίας αυτής. Νέα προσφυγιά, από την ανατολική Θράκη τώρα, νέο δράμα για την Ελλάδα μετά τις προσφυγίες της Ρωμυλίας και Μικρασίας. Η παράδοση της διοίκησης έγινε τμηματικά και στις 8 Νοεμβρίου 1922 παραδόθηκε τελικά και η διοίκηση της Ανδριανούπολης στη διασυμμαχική επιτροπή την εντεταλμένη γι' αυτό.

Τέλος η Θράκη με το Ν.Δ. της 24-11-1923 διαιρέθηκε σε 2 νομούς (Έβρου με έδρα την Αλεξανδρούπολη και Ροδόπης με έδρα την Κομοτηνή) και 6 υποδιοικήσεις (Κομοτηνής, Ξάνθης, Αλεξανδρούπολης, Σουφλίου, Διδυμοτείχου και Ορεστιάδος).

Με το Β.Δ. της 20-11-1922 που εκδόθηκε δυνάμει των άρθ. 6 και 7 του Ν. 3003 της 3/12-8-1922, καταργήθηκαν οι Γενικές Διοικήσεις ανατολικής Μακεδονίας, Κοζάνης-Φλωρί-

νης, Λέσβου, Χίου και Σάμου, και υπήχθησαν οι μεν περιφέρειες της Γ. Δ. Ανατολικής Μακεδονίας στη Γενική Διοίκηση Θράκης, η δε περιφέρεια της Γ.Δ. Κοζάνης-Φλωρίνης στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης.

Στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης υπήχθη με το διάταγμα της 2-9-1924 και ο νομός Σερρών, που αποσπάστηκε από τη Γενική Διοίκηση Θράκης. Αργότερα περιελήφθησαν σ' αυτή τη Γενική Διοίκηση και οι νεοσυσταθέντες νομοί Χαλκιδικής (νόμος 3226/30-8(2-9)-1924) και Κιλκίς (νόμος 6311/1924).

Η Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης με το διάταγμα της 1/5-12-1928 μετονομάστηκε σε Γενική Διοίκηση Μακεδονίας.

Στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας υπήχθη αργότερα και ο νομός Καστοριάς που συστάθηκε με το κατοχικό Ν.Δ. 325/10/31-7-1941.

Με το Ν.Δ. 337/30/31-7-1941 ο νομός Έβρου¹ υπήχθη στην περιφέρεια της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας μέχρι την απελευθέρωση, οπότε υπήχθη εκ νέου στη Γενική Διοίκηση Θράκης με το ν. 92/16/20-1-1945.

Με το Ν.Δ. 290/12/19-7-1941 οι νομοί Λέσβου και Χίου υπήχθησαν στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας μέχρι την απελευθέρωση.

Με το Ν.Δ της 13/12-7-1925 καταργήθηκαν οι Γενικές Διοικήσεις Κρήτης και Ηπείρου. Με το Ν.Δ. της 10-8-1926 που κυρώθηκε με το Ν.Δ. της 22-6/1-7-1927 εγκαταστάθηκε εκ

νέου η Γενική Διοίκηση Κρήτης με δικαιοδοσία όπως και προηγουμένως στους νομούς Χανίων, Ρεθύμνης, Ηρακλείου και Λασιθίου, ενώ με το Ν.Δ. 3/27-7-1926 που κυρώθηκε με το Ν.Δ. της 19-7/16-8-1927 εγκαταστάθηκε εκ νέου η Γενική Διοίκηση Ηπείρου περιλαμβάνοντας, εκτός από τους αρχικούς νομούς Ιωαννίνων και Πρεβέζης, και το νομό Άρτας.

Αργότερα στη δικαιοδοσία της περιελήφθη και ο νεοσυσταθείς με τον ΑΝ. 353/25/27-11-1936 νομός Θεσπρωτίας, και με τον κατοχικό νόμο 1191/10/20-2-1944, ΦΕΚ 30/20-2-1944, στη Γενική Διοίκηση Ηπείρου υπήχθη και ο νομός Κερκύρας, ο οποίος έπαψε να υπάρχει με το νόμο 93/1945 και ανασυστάθηκε με τον Α. Ν. 164/7-3-1945, ΦΕΚ 51/1945.

Με το νόμο 35/21/23-11-1944 καταργήθηκαν οι Γενικές Διοικήσεις Μακεδονίας, Θράκης, Ηπείρου και Κρήτης και αντ' αυτών εγκαταστάθηκαν Κυβερνητικές Αντιπροσωπείες οι οποίες και καταργήθηκαν με το νόμο 92 της 16-20-1-1945.

Με τον ίδιο νόμο 92 επανιδρύθηκαν οι Γενικές Διοικήσεις Μακεδονίας, Θράκης, Ηπείρου και Κρήτης, όπως ήταν πριν από το νόμο 35/1944.

Εγκαταστάθηκαν οι εξής Κυβερνητικές Αντιπροσωπείες: **Ανατολικής Στερεάς Ελλάδος** (Φθιώτιδα, Φωκίδα, Ευρυτανία, έδρα Λαμία), **Ηπείρου** (Ιωάννινα, Πρέβεζα [εκτός των επαρχιών Λευκάδος και Θεσπρωτίας], έδρα Ιωάννινα), **Ιονίων Νήσων** (Κέρκυ-

1. Σημείωση: Πρόκειται περί τμήματος του νομού Έβρου κατά μήκος των συνόρων Ελλάδας-Τουρκίας το οποίο δεν είχε καταληφθεί από τους Βουλγάρους και σύμφωνα με το αρθ. 3 του Ν.Δ 176 της 14/16-6-1941 είχε ωρισθεί προσωρινά σαν έδρα του το Διδυμότειχο.

ρα, Κεφαλλονιά, Ζάκυνθος και επαρχία Λευκάδος, έδρα Κέρκυρα), **Αχαΐας-Ήλιδος** (Αχαΐα, Ηλεία, έδρα Πάτρα), **Μεσσηνίας-Λακωνίας** (Καλάμες, Λακωνία, έδρα Καλαμάτα), **Αργολίδος-Κορινθίας-Αρκαδίας** (Αργολίδα, Κορινθία, Αρκαδία, έδρα Ναύπλιο), **Κυκλάδων** (νομός Κυκλάδων, έδρα Ερμούπολη), **Νήσων Αιγαίου** (Χίος, Λέσβος, Σάμος, έδρα Χίος), **Ευβοίας-Βοιωτίας** (Εύβοια, Βοιωτία, έδρα Χαλκίδα), **Θεσσαλίας** (Μαγνησία, Λάρισα, Τρικάλα, Καρδίτσα, έδρα Λάρισα), **Δυτικής Μακεδονίας** (Φλώρινα, Καστοριά, Κοζάνη, έδρα Κοζάνη), **Κεντρικής Μακεδονίας** (Δράμα, Σέρρες, Καβάλα, έδρα Δράμα), **Θράκης** (Αλεξανδρούπολη, Ροδόπη, Έβρος, έδρα Αλεξανδρούπολη), **Ανατολικής Κρήτης** (Χανιά, Ρέθυμνο, έδρα Χανιά), **Δυτικής Κρήτης** (Ηράκλειο, Λασιθί, έδρα Ηράκλειο).

Με τον Α.Ν. 159 της 7-3-1945 καταργήθηκε η Γενική Διοίκηση Μακεδονίας και περιορίσθηκε η περιφέρεια της Γενικής Διοίκησης Θράκης, με τη σύσταση των Γενικών Διοικήσεων Δυτικής, Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας.

Με το από 14/18 Μαρτίου 1947 Β.Δ. καταργήθηκαν οι Γενικές Διοικήσεις Δυτικής και Ανατολικής Μακεδονίας, και η Γενική Διοίκηση Κεντρικής Μακεδονίας μετονομάσθηκε σε Γενική Διοίκηση Μακεδονίας.

Στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας επανεντάχθηκαν οι νομοί Κοζάνης, Φλωρίνης, Καστοριάς και Σερρών, και στη Γενική Διοίκηση Θράκης οι νομοί Δράμας και Καβάλας. Τέλος στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας περιελήφθησαν και οι νομοί, οι μεταγενέστερα συσταθέντες, Ημαθίας και Πιερίας

(Α.Ν. 903/1946 και Α.Ν. 960/1949).

Με το Β.Δ. της 15-6-1950, ΦΕΚ 134/17-6-1950 καταργήθηκε η Γενική Διοίκηση Μακεδονίας και συστάθηκε η Γενική Διοίκηση Βόρειας Ελλάδας με πρώτο Γενικό Διοικητή το στρατηγό Θεόδ. Μανέττα. Ο Γενικός Διοικητής Β. Ελλάδας ήταν και μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου.

Με τον Α.Ν. 14-10-1935 συστάθηκε και η Γενική Διοίκηση των νήσων του Αρχιπελάγους η οποία αποτελέσθηκε από τους νομούς Λέσβου, Χίου και Σάμου με έδρα τη Μυτιλήνη και η οποία καταργήθηκε με το Ν.Δ. 29/31 Ιουλίου 1936.

Λίγες μέρες μετά την υποδούλωση της χώρας στους Γερμανούς, και συγκεκριμένα από τα Χανιά η εξόριστη στην Κρήτη κυβέρνηση Τσουδερού με τον Α.Ν. 2923/24-4-41, ΦΕΚ 141/24-4-1941, συνέστησε και τις Γενικές Διοικήσεις α) νήσων Αιγαίου πελάγους, β) νήσων Κυκλάδων και γ) νήσων Ιονίου πελάγους. Με το άρθ. 2 του νόμου αυτού είχε οριστεί ότι θα καθορίζονταν με Β.Δ. ποιά νησιά θ' αποτελούσαν την κάθε Γενική Διοίκηση. Τα διατάγματα αυτά δεν εκδόθηκαν, εκτός από το διάταγμα της 25-4-1941 με το οποίο είχε διορισθεί Γενικός Διοικητής νήσων Αιγαίου πελάγους ο διπλωμάτης-πολιτικός Περικλής Α. Αργυρόπουλος. Σύντομα επακολούθησε η υποδούλωση των νήσων. Γι' αυτό με το κατοχικό Ν.Δ. 198/19-6-1941 αυτές οι Γενικές Διοικήσεις καταργήθηκαν.

Με τον κατοχικό νόμο 1568/7-7-1944 συστάθηκε και Γενική Διοίκηση Πελοποννήσου με έδρα την Κόρινθο, που περιελάμβανε όλους τους νομούς της Πελοποννήσου.

Αυτή καταργήθηκε μετά την απελευθέρωση με το άρθ. 20 του νόμου 35/23-11-1994.

Με το νόμο 93/16-1-1945, ΦΕΚ 13/20-1-45, ιδρύθηκαν οι Γενικές Διοικήσεις α) νήσων Αιγαίου πελάγους με έδρα τη Μυτιλήνη και δικαιοδοσία στους νομούς Λέσβου, Χίου, Σάμου και β) νήσων Ιονίου πελάγους με έδρα την Κέρκυρα και με περιφέρεια τους νομούς Κερκύρας, Κεφαλληνίας και Ζακύνθου (η Λευκάδα τότε ήταν επαρχία του νομού Πρεβέζης).

Με το νόμο 164/7-3-1945, ΦΕΚ 57/9-3-1945 καταργήθηκε η Γενική Διοίκηση Ιονίου πελάγους και ορίσθηκε ότι σαν έδρα της Γενικής Διοίκησης των νήσων Αιγαίου πελάγους δύναται να ορισθεί και η πόλη Χίος.

Με το νόμο 346/25/29-5-1945 καταργήθηκε και η Γενική Διοίκηση νήσων Αιγαίου πελάγους και εγκαταστάθησαν δυο Διοικήσεις: α) Διοίκηση νήσων Αιγαίου με έδρα τη Μυτιλήνη και β) Διοίκηση νήσων Ιονίου πελάγους με έδρα την Κέρκυρα.

Με το νόμο 640/8-11-1945 καταργήθηκαν οι Διοικήσεις των νήσων Αιγαίου και Ιονίου πελάγους και ονομάσθηκαν Γενικές Διοικήσεις, με τις ίδιες περιφέρειες νομών.

Στη Γενική Διοίκηση νήσων Ιονίου Πελάγους υπήχθη και ο νομός Λευκάδος που είχε συσταθεί με το νόμο 953/16-21946.

Με το νόμο 640/8-11-1945 έγινε οριστικά έδρα της Γενικής Διοίκησης νήσων Αιγαίου πελάγους η πόλη Μυτιλήνη, με περιφέρεια τους νομούς Λέσβου, Χίου και Σάμου.

Τέλος με τον Α.Ν. 1141/22/26-3-1946 καταργήθηκε η Γενική Διοίκηση νήσων Ιονίου πελάγους, ενώ με το

Β.Δ. της 17/19-4-1947 καταργήθηκε και η Γενική Διοίκηση νήσων Αιγαίου πελάγους.

Η Γενική Διοίκηση Βόρειας Ελλάδας συστάθηκε με τον Α.Ν. 208/20/21-3-1945, ΦΕΚ 65/1945, και περιέλαβε τις τότε λειτουργούσες Γενικές Διοικήσεις Δυτικής, Κεντρικής, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με έδρα τη Θεσσαλονίκη.

Με τον Α.Ν. 210/21-3-1945, ΦΕΚ 65/1945, σε κάθε Γενική Διοίκηση συστήθηκε και ιδιαίτερο γραφείο Γενικού Διοικητή.

Με τον Α.Ν. 184/13-3-1945, ΦΕΚ 57/1945, ο Γενικός Διοικητής, εκτός από αυτόν της Βόρειας Ελλάδας, δεν είναι μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου.

Μετά την κατάργηση των Γενικών Διοικήσεων Δυτικής, Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας, καθώς και της μετέπειτα Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας, στη Γενική Διοίκηση Βόρειας Ελλάδας υπήχθησαν η Γενική Διοίκηση Θράκης, και η περιφέρεια της τέως Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας που περιελάμβανε τους νομούς Θεσσαλονίκης, Σερρών, Πέλλης, Κοζάνης, Φλωρίνης, Καστοριάς, Χαλκιδικής, Κιλκίς, Ημαθίας και Πιερίας.

Η αρμοδιότητα του Γενικού της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας που καταργήθηκε ασκούνται στο εξής από το Γενικό Διοικητή Βόρειας Ελλάδας.

Το διοικητικό καθεστώς των Γενικών Διοικήσεων στην Ελλάδα κράτησε μέχρι το έτος 1954. Στα μέσα του 1954, οι λειτουργούσες τότε Γενικές Διοικήσεις ήταν πέντε:

1) Η Γενική Διοίκηση Βόρειας Ελλάδας, με τους 10 νομούς της Μακε-

δονίας (Θεσσαλονίκης, Σερρών, Πέλλης, Κοζάνης, Φλωρίνης, Καστοριάς, Χαλκιδικής, Κιλκίς, Ημαθίας, Πιερίας).

2) Η Γενική Διοίκηση Θράκης με τους νομούς Δράμας, Έβρου, Καβάλας, Ξάνθης, Ροδόπης.

3) Η Γενική Διοίκηση Ηπείρου με τους νομούς Ιωαννίνων, Άρτας, Θεσπρωτίας, Πρεβέζης.

4) Η Γενική Διοίκηση Κρήτης με τους νομούς Χανίων, Ρεθύμνης, Ηρακλείου, Λασιθίου.

5) Η Γενική Διοίκηση Δωδεκανήσου με μόνο το νομό Δωδεκανήσου (Ρόδου) με τις επαρχίες Καλύμνου, Καρπάθου, Κω, Ρόδου.

Τέρμα στο καθεστώς αυτό έθεσε το άρθ. 22 του νόμου 3200/55 με το οποίο καταργήθηκαν οι πιο πάνω Γενικές Διοικήσεις. Στη θέση των Γενικών Διοικήσεων Βορείου Ελλάδος και Θράκης συστάθηκε το Υπουργείο Βορείου Ελλάδος με δικαιοδοσία στα διαμερίσματα της Βορείου Ελλάδος (Μακεδονίας και Θράκης).

Δεν ισχυρίζεται ο γράφων ότι η παρακμή του θεσμού των Γενικών Διοικήσεων ήταν το προοίμιο της δυσχερούς διοίκησης της χώρας, κατά το σύστημα αυτό στις Νέες Χώρες με Νομαρχίες και Υποδιοικήσεις (αργότερα Επαρχεία) και μόνο με Νομαρχίες στην Παλαιά Ελλάδα.

Ή έπρεπε ο θεσμός των Γενικών Διοικήσεων να επεκταθεί σ' ολόκληρη τη χώρα ή έπρεπε να μην ανασυσταθούν όταν αρχικά καταργήθηκαν με το Β.Δ. 6-3-1915, ΦΕΚ 106/1915, που εκδόθηκε σ' εκτέλεση του νόμου 524/24-12-1914 "περί διοικητικής διαιρέσεως των Νέων Χωρών εις νομούς".

Η ανασύστασή τους ήταν σφάλμα, διότι η παρακμή του θεσμού άφησε την κρατική μηχανή και εξουσία έρμαιο στις διαθέσεις των διαφόρων πολιτικάντηδων, με συνέπεια όχι μόνο να επανασυσταθούν οι καταργηθείσες, αλλά να συσταθούν και άλλες.